

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim
vazirligi

Alisher Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti

Tabiiy fanlar fakulteti

Biologiya bo'limi 1-kurs rus guruhi talabasi

MAVZU: O'ZBEK VA RUS TILLARIDA SIFAT SO'Z TURKUMI.

**BAJARDI : SOHIBOVA FARANGIZ.
ILMIY RAHBAR: DOTS. BOLTAYEV M.**

Samarqand -2015

SIFAT

- ✗ Predmetning belgisini bildirib, **qanday? qanaqa? qaysi?**so'roqlaridan biriga javob bo'lgan so'zlar sifat deyiladi. Sifat harakatning belgisini ham bildirishi mumkin: **yaxshi gapirdi, qattiq ta'sirlandi kabi**. Harakat belgisini ba'zi sifatlargina bildiradi. Lekin sifatlarning asosiy xususiyati **predmet belgisini bildirishdir**.

-
- ✗ Sifat o`zbek tilida ham, rus tilida ham **shaxs, narsa, voqea-hodisa** kabilarning belgisini bildiradi . Rus tilida sifatni boshqa so`z turkumlaridan farq qildiruvchi qo`shimchalar mavjud: - **ой** , -**ый**, -**ий**, -**ая**, -**яя**, -**ое**, -**ее**.
 - ✗ O`zbek tilida esa , xuddi boshqa so`z turkumlari kabi , sifatlarni boshqa soʻzlardan ajratib turadigan maxsus morfologik koʻrsatkichlar yoʻq.

QIYOSLAYMIZ:

×	Sifat	прил-ое.	×	Otlar	Сущ-ое.
×	Kichik	маленький	×	Kuchuk	собака
×	Oilali	семейный	×	Shaftoli	персик
×	Chiroyli	красивый	×	Hovli	двор
×	Xavfli	опасный	×	Hazil	шутка
×	Sariq	желтый	×	Quyosh	солнышко
×	Qizil	красный	×	Karalak	бабочка
×	Qiziq	интересный	×	Gul	цветок

SIFATLAR MA'NO JIHATIDAN QUYIDAGI TURLARGA BO'LINADI

- ✗ Xususiyat bildiruvchi: yaxshi, yomon, aqlli, sergak, so'zamol;
- ✗ Holat bildiruvchi: go'zal, erkin, suluv, cho'loq, maymoq, cho'tir, soqov, kar, ko'r;
- ✗ Rang-tus bildiruvchi: oq, qora, sariq, kul rang;
- ✗ Shakl-ko'rinish bildiruvchi: yapaloq, tekis, yassi, dumaloq;
- ✗ Hajm-o'lchov-masofa bildiruvchi: keng, tor, chuqur, katta, kichik;
- ✗ Maza-ta'm bildiruvchi: shirin, achchiq, nordon, sho'r, achimsiq;
- ✗ Hid bildiruvchi: xushbuy, muattar, sassiq, badbo'y, qo'lansa;
- ✗ Vazn-og'irlik bildiruvchi: og'ir, yengil, zildek, vazmin;
- ✗ O'rin va paytga munosabat bildiruvchi: yozgi, qishki, avvalgi, dastlabki, uydagi, ko'chadagi.

Sanab o'tilgan guruhlar rus
tilidagi sifat so'z turkumiga
ham xos.

SIFATLAR TUZILISHIGA KO'RA UCH TURLI BO'LADI

1

- Sodda sifatlar

2

- Qo'shma sifatlar

3

- Juft sifatlar

SODDA SIFATLAR

- ✖ Birgina ozakdan tashkil topib , sodda tub sifatlar va sodda yasama sifatlarga bolinadi .Sodda tub sifatlar tarkibida yasovchi qoshimchalar ishtirok etmaydi: qiziq, kalta , o'gir , oq kabi.Sodda yasama sifatlar tarkibida tegishli yasovchi qoshimchalar mavjud boladi:vijdonli, ishsiz, tiniq , tinch , sayroqi ,oilaviy, ilmiy kabi.

O'ZBEK TILIDA QUIYIDAGI QO'SHIMCHALAR YORDAMIDA SODDA YASAMA SIFATLAR YASALADI:

-li, -lik, -siz, -gi,
-dor, -kor, -iy, viy, -
ma, be-,
-mas

MASALAN

- ✕ Chiroyli красивый
- ✕ Aqlli умный
- ✕ Suvsiz безводный
- ✕ Tarbiyaviy воспитательный
- ✕ Kechki вечерний
- ✕ Bemaza невкусный
- ✕ Sevimli любимый

QO'SHMA SIFATLAR

- ✗ Birdan ortiq so'zlarning o'zaro birikuvidan qo'shma sifatlar hosil bo'ladi: *jigarrang, ochko'z, sofdil, hozirjavob, kamgap* kabi. Juft sifatlar ikki har xil sifatlarning o'zaro teng bog'lanishi yoki bir sifatning takrorlanishidan hosil bo'ladi: *katta-kichik, oq-qora, yaxshi-yomon, issiq-sovuq, quyuq-suyuq, katta-katta, baland-baland, oppoq-oppoq* kabi.

O'ZBEK TILIDA SIFATNING UCHTA DARAJASI MAVJUD:

Oddiy daraja

Qiyosiy daraja

Orttirma daraja

RUS TILIDA HAM SIFATNING UCHTA DARAJASI MAVJUD:

Простая степень

Сравнительная степень

Превосходная степень

ODDIY DARAJA SIFATNING O'ZAGI YOKI NEGIZIGA TENG BO'LADI:

- ✕ Yashil
- ✕ Sariq
- ✕ Qattiq
- ✕ Yumshoq

- ✕ Зеленый
- ✕ Желтый
- ✕ Жесткий
- ✕ Мягкий

QIYOSIY DARAJADA SIFAT O'ZAGI YOKI NEGIZIGA

-**ROQ** QO'SHIMCHASI BILAN YASALADI:

✗ Qoraroq

Чернее

✗ Uzunroq

Длиннее

✗ Qattiqroq

Жёще

✗ Aqlliroq

Умнее

✗ Torroq

Теснее

ORTTIRMA DARAJA BELGINING O'TA YUQORI YOKI PASTLIGINI IFODALAYDI

- ✘ Bu daraja sifatlar oldidan juda, juda ham, g'oyat, g'oyatda, nihoyatda, eng, hammadan kabi so'zlardan birini keltirish orqali hosil qilinadi:

MASALAN

- ✗ Juda ulkan, очень огромный
- ✗ juda ham uzoq, очень далекий
- ✗ g'oyat bilimdon, очень умный
- ✗ g'oyatda go'zal, прекрасный
- ✗ nihoyatda kamgap,
- ✗ eng og'ir,
- ✗ hammadan g'amxo'r.

XULOSA

O'zbek va rus tillarda sifat so'z turkumi keskin farq qilmaydi .Bir qator xususiyatlar bilan o'xshash. Shu bilan bir qatorda ayrim farqli jihatlari ham bor.Bu ularning o'ziga xosligini ko'rsatadi.